

✚folkhälsan

Läsande eftis – stärk språket, stärk tänkandet

Johanna Sallinen

sakkunnig i språkutvecklande verksamhet och
småbarnspedagogik

För att fungera
tillsammans
behöver vi förstå oss
själva och varandra
– bland annat vilka
känslor som driver
oss och varför vi
reagerar som vi gör.
Språk är nyckeln till
förståelse.

Språket ger oss hälsa och välbefinnande

”Medel att uttrycka sin **vilja, sina tankar och känslor**, är en **rättighet** som gäller alla barn. Sett i ett längre perspektiv är det en **jämlikhetsfråga**.” (Lasse Nohrstedt)

Språk- (kultur)identitet- självkänsla

”Språkliga sammanhang är viktiga källor för att etablera och utveckla **kunskap, värderingar och uppfattningar** om sin omvärld och det egna jaget.” (Caroline Liberg)

Språk – tanke - kunskap

Språket blir lätt **”osynligt”** för oss. Vi tänker mer på **att** och **vad** vi säger än på **hur** vi säger något.

Hur vi vuxna möter
barnet och hur vi
formulerar oss
påverkar hur barnet
utvecklar sin
självbild och sitt
språk.

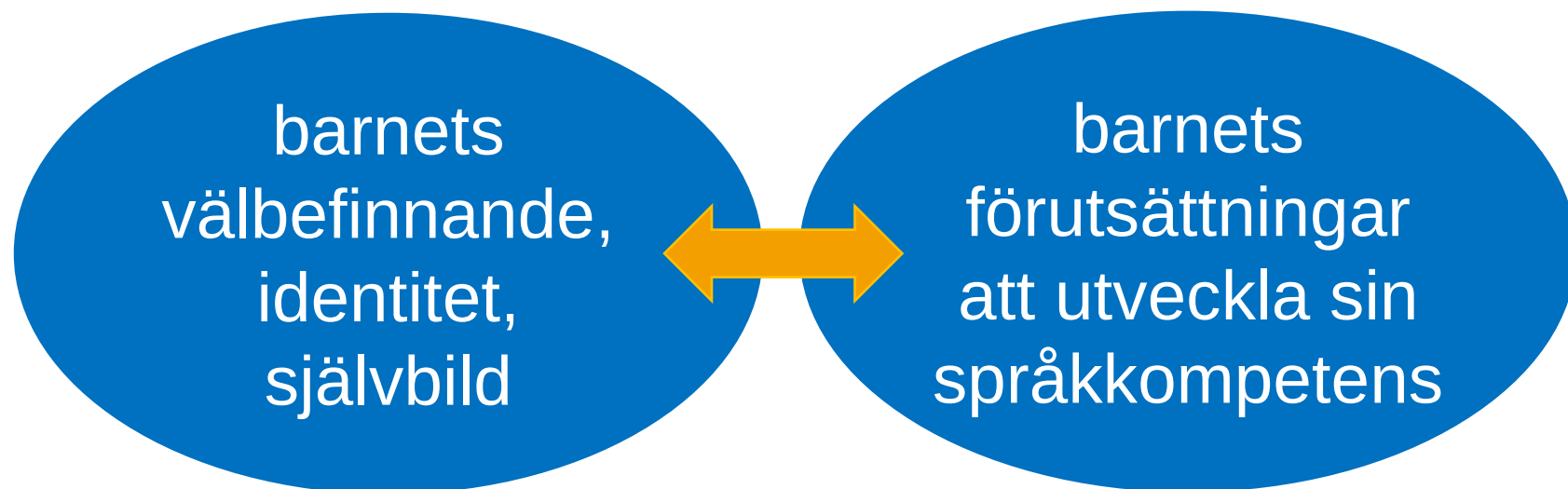
”Det andra säger **till** mig och det de säger **om** mig kommer att påverka den självbild jag får. Men också **hur** de säger det. Deras förhållningssätt påverkar alltså hur jag förhåller mig till mig själv.

Vem är jag, och vem får jag bli i andras ögon?”

(Språklig förebild i förskolan, Larsson 2019)

Språk i ”två skålar”

Hur vi använder språket påverkar...

Alla barn kan lära
sig många språk.

Vi lär oss de språk
som känns viktiga
för oss.

- Det vi kan lära oss på ett språk kan vi lära oss på flera.
 - Flerspråkighet orsakar aldrig språkstörning.
 - Utmaningar med ett av språken beror **inte på närvaro av andra språk.**
- De beror på **frånvaro av det språket.** (Ladberg)

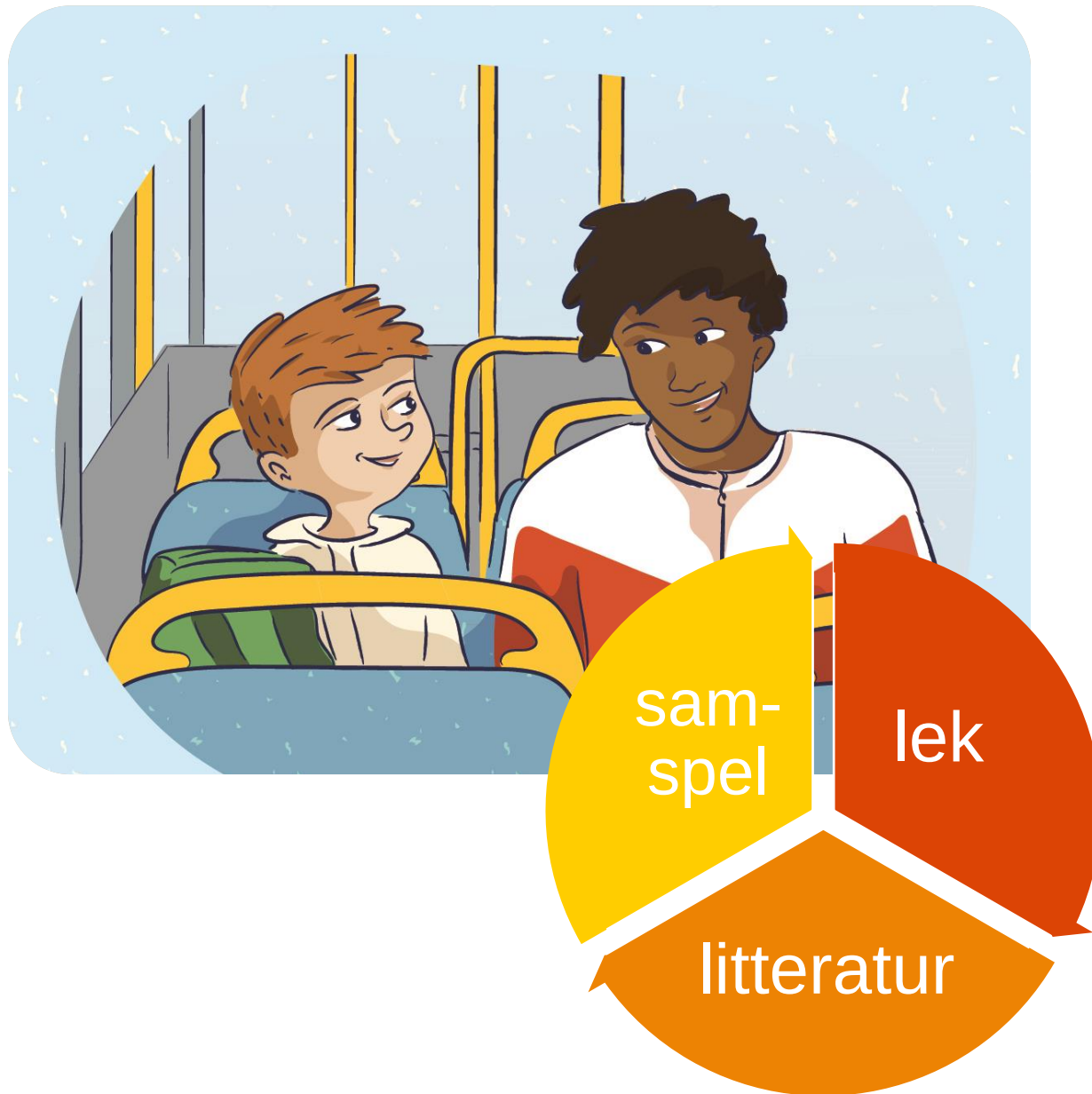
Språklig sårbarhet
– vad är det?

Flerspråkighet
inte "gratis"

Flerspråkighet

- är starkt kopplad till **erfarenheter och motivation**
- kräver en **aktiv och medveten** insats av **föräldrar och andra vuxna** i barnets vardag.

Barnet föds med
förmågan och behovet
att ta till sig sina språk
– och det är
omvigningen som
påverkar hur språket
utvecklas och växer.

Barnets språk behöver
näring!

Att stöda barnens språk på eftis är en helhet

”Språkutveckling för barn är lätt
– men också svårt.

Lätt, eftersom det mesta arbetet
sker i vardagen,
utan krångliga specialmetoder.

Svårt, eftersom det **kräver stor
medvetenhet** i det vardagliga”.

(Tuomela)

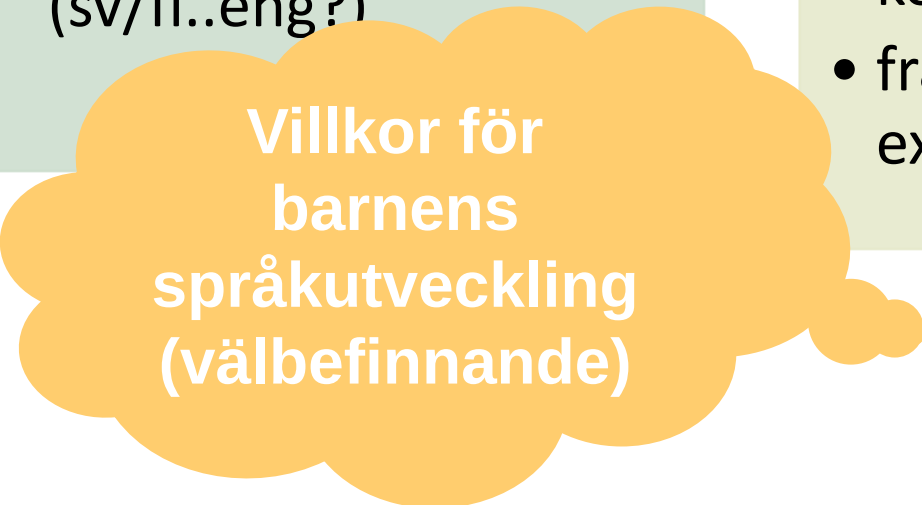
Vardagen erbjuder de
övergripande möjligheterna till en
rik språklig miljö.

Den **ledda** verksamheten
inspirerar och kompletterar den
språkstimulerande vardagen.

språket

Ett hordant **språk**
använder jag?
Privat – på jobbet

- standardspråk
- finlandismer, slang, dialekt
- kodväxling (sv/fi..eng?)

Villkor för
barnens
språkutveckling
(välbefinnande)

Hur vi
formulerar
oss

Hur **formulerar**
jag mig?

- ordrikedom, hela meningar, respektfullhet...
- att utmana, stötta, komplettera
- från lokalt till expansivt språk

Hur vi möter
barnen

Hur **sensitiv** är jag? Hur
anpassar jag mitt språk
till de enskilda barnen?
Hur skapar jag **trygghet**?

- Hur lyssnar jag?
- Hur gör jag mig begriplig?
- Hur speglar jag det barnen säger?
- Hur bekräftar jag barnen?

Ordrikedom

Att locka, utmana,
stötta till samtal

Förstahandserfarenhetens betydelse

Substantiv

- vatten-,
sprutkanna
- mylla
- jord
- spade
- frö
- planta
- grop

Samtal om
tidigare
erfarenheter

Adjektiv

- våt
- fuktig
- torr
- stor, liten
- mjuk, hård
- stark
- tung
- gul

På, i, under,
bredvid,
mellan,
bakom,
framför

Verb

- gräva
- vattna
- plantera
- så
- förmultna
- gro
- växa

4

I den lustfyllda leken är barnen ivriga, aktiva och nyfikna. Därför hänger lek och lärande ihop. Vad kan vi göra för att skapa en glädjefylld och lekfull miljö för våra barn?

I leken behöver barnen språk bl.a. för att

- starta leken, komma med, utveckla och föra leken vidare
- förhandla, ge förslag, ställa frågor, förstå sammanhang
- lösa konflikter, skapa en positiv stämning och stärka sammanhållningen i leken
- förklara sitt perspektiv, förstå andras perspektiv
- beskriva sina tankar, fantisera, gestalta sina erfarenheter
- pröva på olika betoningar, talesätt och benämningar
- utveckla och behålla status och positioner i kamratgruppen.

Språket och leken

Att
språkliggöra
leken

”Lek och språk hör ihop som syskon, de utvecklas tillsammans och parallelt.” (Öhman)

Språket medel i leken OCH drivkraft till språkutveckling:

”barnen ömsom **behöver språkkompetens och ömsom utvecklar sitt språk i leken.**” (Sallinen)

”Barn lär sig leka genom att bli lekta med, och språk genom att bli samtalade med.” (Öhman)

Den vuxnas förhållningssätt avgörande

Barnet behöver en engagerad vuxen som möjliggör, iakttar, vägleder och deltar i leken.

Att vara lektillgänglig: Att delta

- indirekt genom att ordna för, möjliggöra lek
- direkt, utifrån, genom att ingripa i leken
- direkt, inifrån, genom att själv delta i leken.

härvarande → närvarande

Poetens penna DIGITAL -

konstnärliga samtal och språklekar
för barn och vuxna

- 10 illustrationer av Linda Bondestam som utgör ingångar till samtal och lekar med språket.
- Idén är att konstverken exponeras stort, betraktas via skärmar eller skrivs ut på papper.
- Till varje konstverk finns ett pedagogiskt material + länkar till vidare förslag och litteratur.

”Leken, fantasin, språket och nuet bjuder på en arena större än universum och längre än världshistorien. Det är endast de vuxnas yttre och inre ramar som sätter gränser för arbetet. Ju större svängar och djupare frågor, dess roligare för alla involverade.”
(Hannah Kaihovirta, Ria Heilä-Ylikallio)

BÄSTA MATEN

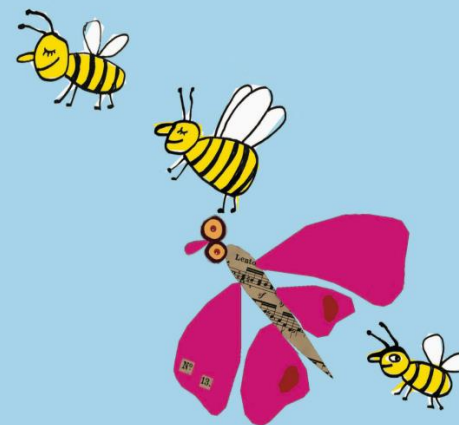
- ♥ havregrynsgröt
- ♥ potatismos
- ♥ spenatplättar
- ♥ makaronilåda
- ♥ fiskpinnar

En klingande rad

poeten släpper sin penna
dricker ur tystnadens silverskål
och kan ingenting

sedan
hugger han till med
en klingande rad

Älsklingsord

sol

födelsedag

leka

kompis

ALLAN HAMN

Allan Hamn
Allan Hamn
Varför vill du
byta namn?

BÄSTA MATEN

- ♥ havregrynsgröt
- ♥ potatismos
- ♥ spenatplättar
- ♥ makaronilåda
- ♥ fiskpinnar

Titta på bilden: Vad ser du? Har du varit på restaurang? Har du sett en kock? Hurdan mat tror du att kocken lagar?

Läs dikten: Vilka erfarenheter har barnen av den här maten? Var, när, med vem har de ätit sådan här mat? Låt barnen berätta ett matminne.

Läs diktens namn: Hur kommer det sig att dikten heter Bästa maten? Enligt vem är den bäst? Har barnen någon favoriträtt/bästa mat?

Lek och laborera:

- **Fortsätt dikten** med barnens favoritmat. Skriv tillsammans med barnen ner den. Ni kan skapa en liknande lista som på bilden, på gul botten, med röd text och ett hjärta vid varje rätt.
- Spinn vidare på **barnens erfarenheter**:
 - måla eller rita bilder av matminnen
 - låt barnen diktera till dig eller själva skriva ner sina matminnen
 - häng upp bilderna och berättelserna bredvid varandra på väggen och fortsätt samtalen med barnen utgående bilderna och berättelserna.
- **Andra idéer**: skapa egna menyer, ordna provsmakning, bjud in en kock och berätta, gör studiebesök till en restaurang, skapa mellanmålskonst, skriv gemensam kokbok.

En klingande rad

penna
silverskål

poeten släpper sin penna
dricker ur tystnadens silverskål
och kan ingenting

sedan
hugger han till med
en klingande rad

(Catharina Östman)

Ni kan exempelvis samtala om:

✚ **folkhälsan**

- Vem är en poet? Varför släpper hen sin penna? Vilka ord finns i tystnadens silverskål?
- Hur kommer det sig att konstverket heter En klingande rad? Låt barnen fantisera fritt och komma på olika tänkbara lösningar! Kunde bilden också heta något annat?

Skapa en språklekplats & poesihörna där ni samlar ord i olika burkar. Vilka ordburkar kan ni tänkas behöva? Skapa etiketter!

Ex. Sinnenas station

- En utforskningsstation med olika skålar fyllda med material som skapar olika sinnesupplevelser. Fyll dem exempelvis med:
 - Blanka föremål, reflekterande material som kittlar synsinnet.
 - Mjuka tyger, släta stenar som kittlar känselsinnet.
 - Bjällror, regnrör, skrammelburkar eller föremål som ger tysta, lugnande ljud som kittlar hörseln.
 - Något ätbart som kittlar smaksinnet.
 - Doftburkar som kittlar luktsinnet.

Skriv tillsammans orden
på pappersremsor.

Älsklingsord

Utgå från tanken att älsklingsord bär på en berättelse.

- Fundera tillsammans på vilka berättelser barnens egna älsklingsord bär på. Låt barnen berätta dem. Ställ öppna och reflekterande följdfrågor till barnens berättelser.
- Byt perspektiv: Låt barnen välja och benämna olika ord turvis och fundera tillsammans på vems älsklingsord de kunde tänkas vara.

Utforska och skapa pratbubblor och tankebubblor

- Fundera tillsammans kring prat- och tankebubblor som är bekanta element från bildvärlden med tecknade serier. Utforska det här genom att göra en "**Söka prat- och tankebubblor**"- orientering i näromgivningen (också den digitala näromgivningen).
- Skapa och skriv stora och små tankebubblor med älsklingsord, med uppmaningar, med information o.s.v. och häng upp dem på väggen.
- Lek **Kimslek** med älsklingsorden genom att skriva ner dem på papperslappar, titta på dem tillsammans, läs dem. Täck sedan över dem med en duk och plocka bort ett av dem. Lyft på duken och gissa vilket ord som saknas.

ALLAN HAMN

Allan Hamn

Allan Hamn

Varför vill du
byta namn?

Utforska **identitet** utgående från bilden och dikten. Arbeta med respekt och lekfullhet.

Inled med att se på konstverket och öppna med frågor. Vad ser du på bilden? Det finns mycket att diskutera!

Vem är personen på bilden? Vad tänker eller säger personen?

Varför vill Allan byta namn? Kan man byta? Måste man ha ett namn?

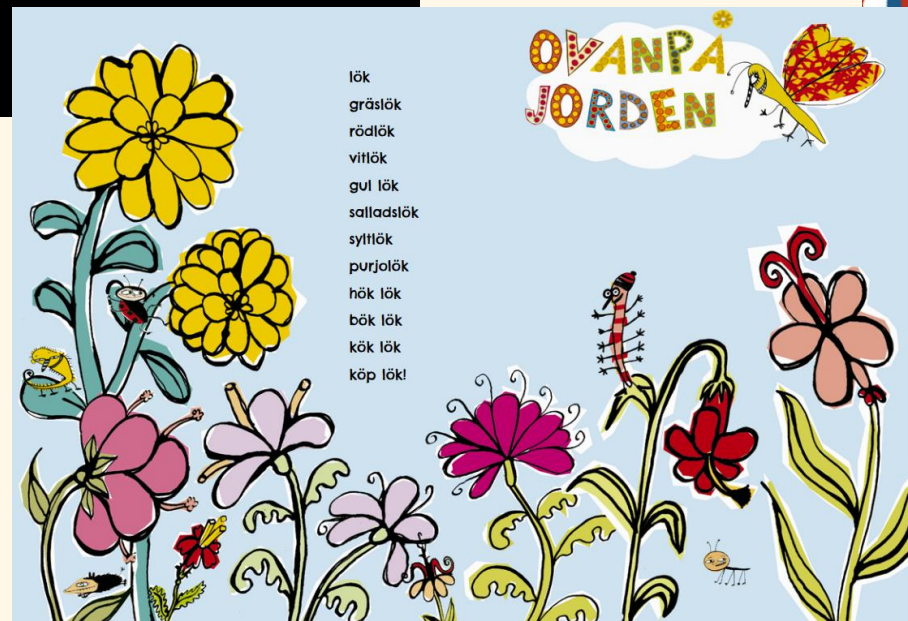
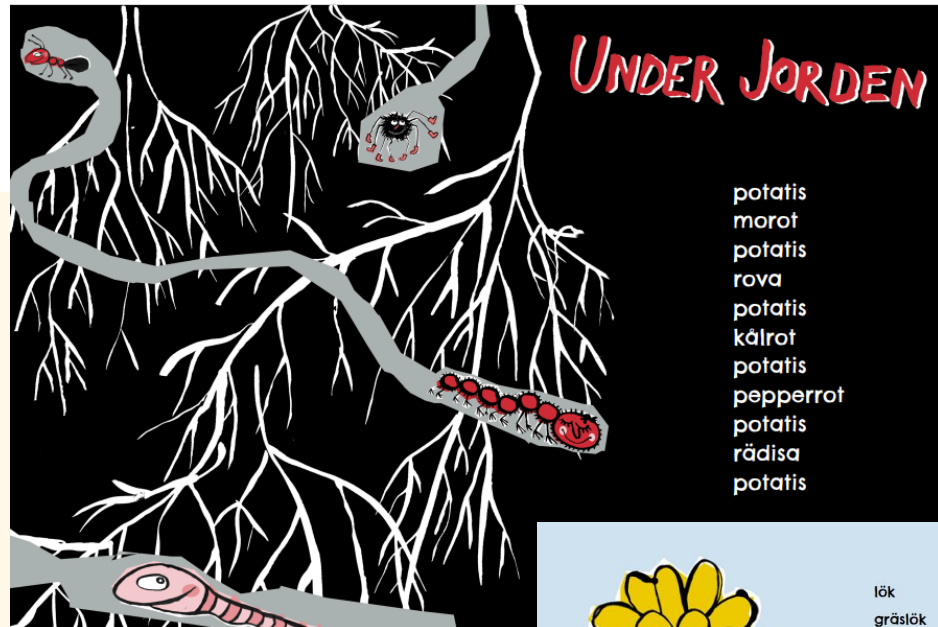
Fråga barnen om deras namn,

- Om de tänker på någon färg, form, bild då de tänker på sitt namn.
- Om de fick bestämma, vad skulle de vilja heta?
- Kan djur och människor heta lika? Känner du något sådant djur? Vilka namn har djur som människor inte brukar ha?

Ge barnen i uppgift att **hemma fråga** hur det kommer sig att de heter som de heter, eller ta reda på historien om familjemedlemmarnas namn.

Andra idéer: namncollage, namntryckeri, namn i påse, tecken som stöd-namn. **OCH laborationer med tapet!**

P.s. Kolla också! (passar fint nu på våren)

Det är livsviktigt med språk.

Använd det mycket.

Använd det medvetet.

Använd det med eftertanke.

Ingen kan göra allt men alla kan göra
något.

Johanna Sallinen, tfn 044 788 1053

johanna.sallinen@folkhalsan.fi

Tack!